

A tanszék – ötven év távolából

Minden ember életében vannak meghatározó fontosságú helyek: a szülőföld, az iskolaváros, az ifjú évek nagy érzelmeinek helyszíne vagy épp egy utazás messzi vidékének örök emléke. Számomra Szeged volt az eszméltető, értelmiségivé nevelő város; az itt eltöltött négy főiskolai tanév (1973–1977) minden tekintetben sorsdöntő volt az életemben, főképp személyiségem alakulásában. Tizenkilenc éves koromig Szegedet csak térképen láttam; 1972 nyarán a tanárképző főiskola felvételijére érkeztem ide először, abba a tekintélyes, sárga homlokzatú épületbe, amelynek timpanonjára épp ebben az időben került föl Juhász Gyula neve.

Az írásbeli vizsga napján tűzött a nap, forróság ülte meg a Hősök kapuja környékét, az akkor Április 4. sugárútnak nevezett nyílegyenes út elejét, ahol igencsak nagy volt a nyüzsgés. A főépület folyosóján több százan szorongtunk – szó szerint és lelki értelemben –, mindenki izzadt és izgult, a fiúk nyakkendősen, öltönyösen, a lányok matrózbólban és sötét szoknyában. Talán az akkori drukktól kevés részlet ragadt meg az emlékezetemben, csupán a nyüzsgő sokaság képe rögzült bennem, az idegesen cigarettázó, könyvet lapozgató, föl-alá járkáló vagy épp magába merülő fiatalok látványa. Volt is miért izgulni, hiszen például a magyar–történelem szakra, ahová én is szerettem volna bekerülni, tizenkét-szeres volt a túljelentkezés.

A második forduló, a szóbeli vizsga helyszíne az akkori Hámán Kató utca és a Mátyás tér sarkán álló épületben levő Történettudományi Tanszék előadóterme volt. Ekkor léptem be először azon az üvegezett lengőajtón, amely bejárata volt a majd melengető otthonosságával, igényességével fölnevelő iskolámnak. Itteni szereplésem emléke már pontosabban él bennem. Felvételi tételtem Magyarország két világháború közötti külpolitikája volt. Amint később kiderült, maga a tanszékvezető, Nagy István tanár úr kérdezett,

miközben vastag szemüvege mögül biztatóan nézett rám. Valójában nem is kérdezett, hanem hagyta, hogy beszéljek. Elkezdtem a feleletet az első világháborút lezáró fegyverszünettel, az 1918/19. évi forradalmakkal, folytattam a trianoni döntéssel. És mondtam, mondtam; már túljutottam a kisantant elszigetelő politikáján, az 1927. évi olasz–magyar egyezmény megszületésén, Hitler hatalomra kerülésének következményein, és mindegyre vártam, mikor mondja, köszönöm, elég. Ám Nagy tanár úr – áldott emlékü Nagy Pista bátyánk – nem szólt. Már nem csak érdeklődve és biztatóan, egyenesen barátságosan, mosolyogva hallgatott. Időnként bólintott, és hagyta, hogy mondjam tovább. Valahol a Délvidék visszafoglalásánál tartottam, mikor közbeszólt, ekkor hangzott el a várva várt mondat: *Köszönöm, elég lesz!* Mosollyal pecsételte meg a szavait. A felvételi bizottságban ülő KISZ-titkár – aki évtizedekkel később a szegedi egyetem XX. századi magyar történelmi tanszékén lett oktató – még fölített valami formális kérdést, de a nehezen túlestem. Ez volt hát az „antrém” a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolába, jelesül a Történettudományi Tanszékére, felnőtté válásom legfontosabb helyszínére.

Talán Nagy tanár úr mosolyából következett – mégis érthetetlen magabiztossággal – reméltem, hogy fölvesznek. Ez egyszerre örömteli ígéret és borzongató félelem volt. Örömteli, hogy továbbtanulok, mégpedig az engem legjobban érdeklő történettudományban merülhetek el, egyben félelmetes, hiszen az akkori rendelkezések szerint a tanulmányaim megkezdése előtt tizenegy hónapos, úgynevezett előfelvételi katonai szolgálat várt rám. Augusztusban egy stencilezett papírlapon megkaptam az értesítést, hogy csakugyan fölvettek; röviddel utána megérkezett a katonai behívóparancs is. Szeptember 1-jén bevonultam a hódmezővásárhelyi laktanyába.

Sikeres felvételi vizsgám helyszínére pont egy évvel később, 1973. szeptember elején tértem vissza. Az ekkor elkezdődött négy év emléke úgy él bennem, mint valami aranykorszaké. Ezt nem a megszépítő messzeség, az édes nosztalgia mondatja velem; éppen itt, Szegeden tanultam meg, hogy a jó pillanatok nem később kell idézgetni, hanem ott és akkor, a jelenben értékelni és tudatosítani. Annak a négy évnek csaknem minden napján tudtam és éreztem: életem legjobb korszakát élem. A húszéves fiatal még nyitott és vállalkozószellemű, sok nehézséget képes megrendülés nélkül elviselni, azaz rugalmas személyiség. Ugyanakkor már kellően érett, komolyodó, szerencsés esetben céltudatos és kitartó személyiség. Az ifjúság és a felnőttkor határának pár éve ez, ritka szerencsés együttállás. És ezt ott, Szegeden, és akkor, a '70-es évek derekán már tudatosítottam. Az aranykorérzet kialakulásának másik motívuma az, hogy ezek az esztendők a tudomány és a szerelem megismerésének éveit voltak; az intellektuális gyarapodás és az emóciók föltörése egymást erősítően fejlődtek bennem. A diploma mellé megszereztem a boldogság megismerésének visszahozhatatlan emlékét is. A katonai szolgálat szűk esztendeje után Szeged a szabadság ittasultságát nyújtotta, a szabad diák életformájának lehetőségét, amelyet egyszerre jellemzett a kötetlenségben való lubickolás és a fegyelmezett tanulás, a kötelesegteljesítés. Szívós tanulás és önfeledt szórakozás, szándékolt és nem akart tapasztalatok sokaságának megszerzése, elmélyült ismeretszerzés és a könnyed mámor pillanatait váltakoztak ez alatt a négy év alatt, sűrűn és olykor kiszámíthatatlanul. Vizsgadrukk és moziélmény, estébe nyúló könyvtári jegyzetelés és pirkadatig tartó házibulizás, rengeteg olvasás és vitává élesedő okos beszélgetés, a csak ifjúként átélhető kalandok és felnőtt élmények követték egymást. És ezeket mind Szeged, jelesül a tanszék nyújtotta. Ha a boldogság megőrzött pillanatait idézgetem, ezeknek a helyszíne az engem körülölelő város meg az az alsóvárosi sarokház, a „töri tanszék” épülete.

A hódmezővásárhelyi kaszárnya a férfivá avatás kemény, olykor durván nehéz esztendejét jelentette, Szeged az okos fölnevelés négy évét

nyújtotta. Szelíden, szeretettel nevelt, nem kényszerrel, hanem biztatással, példamutatással, tehát határozott pedagógiával. Szépen nevelt, miközben próbák elé is állított, sokszor elég magasra helyezve a lécet. Máskor dajkált, segített, ha kellett, a megtorpanásból továbblendített. Végül is megtanított, hogyan lehet szépen, tartalmasan élni, a „szépen élés” Benedek Marcell-idea szerint. Így például arra is ránevelt, hogy ne a majdani nosztalgia határozza meg érzéseimet, hanem a jelen pillanat mély átélése, az élmény egyidejű belsővé válása, az itt és most varázsa. Ezzel a varázslattal szeretném megidézni az ezerszer áldott Történettudományi Tanszék emlékét.

Egy tanszék tudományos, pedagógiai, szellemi, emberi atmoszféráját nyilvánvalóan a tanárai határozzák meg, közülük is elsősorban a tanszékvezető személye. A tanszék szellemi-emberi légkörét **Nagy István** (1929–2013) alakította ki a maga egészen rendkívüli szakmai képességeivel és kivételes emberi habitusával. Nagyszerű történész volt, kitűnő pedagógus, az a fajta tanár, aki egész személyiségét a tanításnak rendeli alá, tanítványainak szenteli. Sokszor hangoztatta, hogy vannak a hallgatók és vannak a tanítványok. Az előbbieket hallgatnak, vizsgáznak, diplomát szereznek, az utóbbiak „oda is figyelnek arra, amit mondanak”. A tanítványok többsége a tudományos diákkör valamelyik szekciójában dolgozott, majd Nagy tanár úr nyugdíjazása után megalakították a Nagy István Baráti Kört, amely 1989-től napjainkig évente összeül.

Nagy tanár úr – a végzett tanítványoknak Nagy Pista – egyik alapelve az volt, hogy a hallgató teremtsen magának olyan tartalmas diákeveket, amelyekre majd szívesen emlékezik vissza, ő ehhez mindössze „szakmai segítséget” nyújt. Nem szigorral, névsorolvasással szorította rá a diákokat az aktivitásra, hanem az általa megtestesített igényességgel és sugárzó szeretettel. Ennek az igényességelvárásnak volt a része, hogy félévenként a legjobbak egy-egy nagyelőadást tarthattak kijelölt témákról. Másik elve az volt, hogy a történész alapvetően a forrásokat tanulmányozza, nem a forrásokat értelmező, kommentáló írásokat. Tehát ne mások értelmezése

útján induljon el, hanem a maga mérlegelése alapján következtessen. Mindazonáltal bőven adott kötelező és melegen ajánlott irodalmat. Minden félév elején lediktálta az elolvasandó források és szakmunkák listáját, a tanítványok a Somogyi-könyvtár patinás olvasótermében vagy a tanszéki könyvtárban kijegyzetelheték őket.

A XIX–XX. század magyar történelmét oktatta, azt a hosszú és izgalmas korszakot, amely teli van mába érő nyugtalanító kérdéssel, mint a Széchenyi–Kossuth-vita, Görgey Artúr „árulása”, az Osztrák–Magyar Monarchia fölbomlása, Trianon vagy épp 1956 forradalma. Ezek között a témák között akadt olyan, amelyről a középiskolában talán szó sem esett, vagy ha mégis, rendszerint az akkori politikai elvárásoknak megfelelő interpretációval.

Pedagógiai alaptételeinek másik sarokkövét úgy nevezte, „*a katedra szabadsága és felelőssége*”. Azt is sokszor elmondta a jövőben tanároknak szóló intésként, hogy amikor a tanár az óra elején becsukja maga mögött a tanterem ajtaját, attól kezdve rá van bízva diákjainak szellemi épülése.

Egyénisége megrajzolásának és hatása megismerésének a szempontjából következzen néhány adalék. 1976-ban – ismétlem, 1976-ban! – féléves speciális kollégiumot indított a trianoni békediktátumról. Az első órán írásvetítő segítségével színes térképvázlatokon mutatta be, hogy a kisantant országai, vagyis a csehek, szlovákok, románok, szerbek, horvátok és osztrákok milyen területi igényekkel léptek föl hazánkkal szemben. A tanítványok elhűlve látták, hogy Magyarországból négy-öt vármegyényi terület maradt volna Budapest és a Balaton környékén. Aztán el kellett olvasnunk a békekötés teljes szövegét – amely rendelkezésre állt a tanszéki könyvtárban –, és csak ezután a diktátumról írt értekezéseket, publicisztikákat. Óráin szembesítve tárgyalta az 1918. évi polgári forradalom és a Tanácsköztársaság történetét, miközben a kor kívánalmai szerint azt kellett volna sulykolnia, hogy a polgári forradalom „meghaladása” volt a proletárdiktatúra. Számunkra újdonságként beszélt Budapest román megszállásáról, az 1945 utáni kommunista hatalomátvételtől, a „kékcédulás” választási csalásról vagy a polgári pártok leszalámizálásáról. És mindezek közben rámutatott az események

felszíne alatti mélyebb világpolitikai áramlatokra. Nem mellesleg ő írta az 1918–1962 közötti magyar történelemről szóló főiskolai jegyzeteket, a kortörténet említett kényes kérdéseit sem kerülve meg.

Sosem olvasott katalógust az előadásai elején, hiszen tudta, az érdeklődő diákok, vagyis a tanítványok úgyszólván jelen vannak. Nem is volt szükség névsorolvasásra, a „törleladó” így is mindig megtelt, sokan az egyetemről is átjártak az óráira.

Az órákon és a speciális kollégiumi foglalkozásokon túl rendszeresen tartottak tanórán kívüli rendezvényeket. Ilyenek voltak a felsőbb évfolyamos tanulók által rendezett szakestek. Itt először előadásokat, diavetítéssel kísért fölolvasásokat, esetleg dramatizált jeleneteket hallhattunk, illetve láthattunk, majd hajnalig tartó diszkó következett. Zöldfülű elsőévesként vajmi kevéssé ismertem a tanszéki életet, amikor nem sokkal a tanévkezdés után a negyedikesek szerveztek szakestet. Ennek egyik kései, hajnali percében csoporttársammal a tanszékvezető szobája előtt haladtunk el, ahonnét hegedű- és nótaszó szűrődött ki. Bekukkantottunk, és a következő látvány fogadott bennünket: a sűrű cigarettafüst homályában egy negyedikes fiú a földön ülve hegedült, még vagy tízen ültek körülötte borosüvegekkel a kezükben, Nagy tanár úr az íróasztala mögött nótázott. A tanszékvezető kedves dalai szóltak, az „*Elmegyek, elmegyek*” meg a „*Lovamat kötöttem piros almához*”. Ezen a kissé mámoros hajnali órán éreztem meg először valamit a tanszék sajátos légköréből.

Az itteni élet részét képezte a „Töri mozi”, ami annyit jelentett, hogy havonta magyar és egyetemes történelmi tárgyú játékfilmeket vetítettek, utána pedig késő éjszakába nyúló beszélgetések következtek. A *Spartacustól a Hamu és gyémántig* ért a filmek kronológiai sora, de szerepelt a műsoron Jancsó Miklós akkor szokatlanul egyedi filmnyelvet képviselő több újdonsága is. Egy ilyen vetítés után számosan kísértük haza a tanszékvezetőt. Nem szálltunk villamosra, mert kiben-kiben még sok mondanivaló feszült a vita után is. E tavaszi langymeleg estén Nagy tanár úr fejtegetésbe kezdett, amelynek a lényege az volt, hogy mi, fiatalok még meg fogjuk érni a szocializmus kimúlását, mert ez a rendszer és világrend a józan ész szerint fönnttarthatatlan. 1976 tavaszán egy új világrend álmának megfogalma-

zása hihetetlen próféciaként hangzott el. Csak hüledeztünk. Hála istennek, ő is megérte szavai beteljesedését.

Több neves óraadó tanárt hívott meg a tanszékre, például a szegedi egyetemről a román-magyar kapcsolatok kutatóját, Csatári Dánielt, a kései középkor és a reformáció nemzetközi tekintélyű professzorát, Benda Kálmánt. Az óraadók mellett alkalmanként neves történettudósok tartottak esti előadásokat, így Kristó Gyula a honfoglalásról beszélt, vendégként szerepelt Rázsó Gyula hadtörténész, Tőkei Ferenc az ázsiai termelési módról adott elő. Jól emlékszem, a nagyelőadó terme zsúfolásig megtelt ilyenkor, Szeged idesereglett ifjú bölcsészei elegendő szék híján az ablakpárkányokon is ültek.

Ilyenképpen a tanórák, előadások és szemináriumok mellett a szakestek, a vendég előadók pezsdítették a tanszék amúgy is tartalmas szellemi életét, nem is szólva az évenkénti tanulmányi kirándulásokról. És mindezeket beboltozta Nagy István rendkívüli személyisége, ritka emberi nagysága. Ennek egyik legszembetűnőbb formája az

volt, hogy a tanítványait magával egyenrangúnak ismerte el. Elviselte, sőt méltányolta a vele egyet nem értő véleményét, de ragaszkodott a hallgató alapos, érvelő indoklásához. Megkövetelte a véleményalkotás mögötti ismeretanyagot. Ez nyilvánvalóan ösztönzően hatott a diákokra, hiszen ilyen megtiszteltetést csak kiváló teljesítménnyel lehetett viszonzni. Következzék ismét egy személyes példa. A tudományos diákkör kortörténeti szekciójának tagjaként jelentkeztem nála egy dualizmus kori témával. Figyelmesen meghallgatott, majd finoman megpróbált lebeszélni róla. Hosszan érveltem a témaválasztásom mellett, végül vállalta a témavezető tanár szerepét. Jóval később mondta el, csak azért próbált lebeszélni a választott témámról, hogy meggyőződjék róla, kellően ragaszkodom-e a témához, elszánt vagyok-e a kutatómunkára.

Nagy Pista – most már nevezzük így – szellemi hatásának egyik titka éppen a kivételes tanár-diák kapcsolat kialakítása volt. Ennek elvi alapja az a manapság nem kellőképp méltányolt elve volt, hogy a pedagógia, az oktatás és ne-

Nagy István tanár úr és a szerző 2002-ben

velés legfontosabb hatótényezője a pedagógus személyisége, a tanár emberi habitusa, némi leegyszerűsítéssel: tudása, jelleme és példamutatása, Ő pontosan ezt példázta nekünk, és erre igyekezett ránevelni bennünket. Ehhez legfőbb eszköze a bizalom és a biztatás volt. Ahol megjelent, azonnal megeremtette a bizalom légkörét, mindenkihez őszinte érdeklődéssel fordult, azokhoz is, akik esetleg visszaéltek a bizalmával. Ez a légkör jellemezte a tanszékét, és ezt még az a hallgató is megérezte, aki először tette be ide a lábát. E fogadtatás viszonzást kívánt; talán ez a kölcsönösség lehetett a titka annak, hogy a történelem szakosok valódi otthonuknak érezhették a tanszékét, otthonnak, emberi melegségével együtt.

A tanszékvezetői szoba ajtaja mindenkor nyitva állt valamennyi hallgató előtt. Minden betérő kapott egy biztató tekintetet a vastag szemüveg mögül, egy bátorító mosolyt és őszintén érdeklődő kérdést vagy jó tanácsot. Végzés után a tanítványok nem tudtak elszakadni kedves professzoruktól – ő csak tanítónak nevezte magát –, rendre visszajártak a tanszékre, leveleket írtak, telefonáltak, publikációikból tiszteletpéldányokat küldtek. És amikor Nagy Pista nyugalomba vonult, még abban az évben megalakult az évente összejáró tanítványi társaság, a Nagy István Baráti Kör, amely, a halálesetek miatt megfogyatkozva, ma is együtt van. És amikor a társaság összeül, rendre elhangzik Pista bátyánk János evangéliumából vett, szeretett idézete: *„Szeresétek egymást, ahogy én szeretlek titeket. Arról ismeri majd fel mindenki, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szerítetek egymást.”*

Essék szó a tanszék többi oktatójáról is, akik Nagy Pistával lényegi kérdésekben megegyezően gondolkodtak, és akik a maguk egyéniségével színesítően, elmélyítően hozzájárultak a tanszék kivételes szellemiségéhez. **Bezdán Sándor** (1939–2006) Nagy István tanítványa volt, majd az egyetem elvégzése után visszatért az őt fölnevelő főiskolai tanszékre; itt is dolgozott nyugdíjazásáig. A baráti kör találkozóin rendszeresen részt vevő Sanyi örök fiatal volt, kedélyre is, külsőre is kortalan ember, akit a kívülről olykor évfolyamtársunknak hittek. Újkori egyetemes történelmet oktatott; előadásai a maguk laza, olykor csapongó módján élvezetesek vol-

tak. Ha elkalandozott, a vargabetűk is hatalmas olvasottságra mutattak, mellékes megjegyzései is mély műveltségről árulkodtak. Valódi témája, kutatási területe a XIX–XX. századi vidéki egyesületek, olvasókörok története volt, főképp a dél-alföldi, kitüntetetten a hódmezővásárhelyi művelődési egyletek históriája. Imponáló érzékkel mutatott rá a történelmi folyamatok mély áramlatai, ugyanakkor sokszor szétszórtan viselkedett. Többször ismétlődő, derűtséget kiváltó jelenet volt, amikor előadás közben a zakója zsebében kutatott a jegyzetei vagy a golyóstolla után, de onnét csak almacsutkák kerültek elő.

Könnyed ember volt, aki minden tekintetben a hallgatók egyenrangú társa akart és tudott lenni. Ha odafordult valakihez, igazi érdeklődés ült az arcára. És a Nagy Pistáén is túltevő bizalom jellemezte. Ennek példaként a magam esetét hozom föl. Egy alkalommal a tanszéki könyvtárból szerettem volna kikölcsönözni egy – emlékem szerint gazdaságtörténeti – könyvet. Az áldott lélek könyvtárosnő, Nógrádi Béláné, Julika néni tudomása szerint a keresett kötet Bezdán tanár úrnál volt. Így hát hozzá fordultam, mondván, sürgősen kéne egy kiselőadás megtartásához. Kezembe nyomta a lakása kulcsát, és elmagyarázta, hogy a telefonasztalka alsó polcán megtalálom a kötetet. Ilyen föltétlen bizalommal fordult a diákjai felé, akikkel közvetlen, de sosem haverkodó viszonyt alakított ki.

Bezdán Sándor Nagy István tanítványaként példát mutatott nekünk, hogy egyszer majd belőlünk is lehet valaki, már ha igazi tanítványok tudunk lenni. És ő volt az a ritka tanár, akit mindenki szeretett, az igyekvő és a lusta egyaránt, az érdeklődő és a közönyös is. Olyan megközelíthető ember volt, hogy nem lehetett rá neheztelni sem. Nagy tudású, olvasott, igen művelt tanár volt, de ezt a nagy tudást szinte szégyenlősen, sokszor tréfálkozva, poentírozva adta elő, mint valami mellékes semmiséget. Szellemes emberként a maga laza stílusával a vizsgán is át tudta segíteni a görcsölő hallgatót, miközben blazírt beszélásaival oldotta a feszültséget. Csak a hozzá közel állók tudták, milyen belső gyötrelmek kínozták, mégis örök és javíthatatlan optimista maradt, aki a francia forradalom tanításakor is a jakobinus diktatúra terrorjával szemben az örök emberi értékekre hivatkozott. Egy-egy kurta kér-

déssel föl tudta mérni a vizsgázónak nemcsak a tudását, de a műveltségét is; sokszor meg fanyar mosollyal kísért megjegyzéseivel vette le a lábáról hallgatóságát. Közösségben élő, társágkedvelő ember volt, ilyen értelemben is Nagy István méltó tanítványa.

A tanszék másik oszlopa és közösségformáló, organizáló személye **Kováts Zoltán** (1930–2008) volt, a történeti demográfia országos ismertségű kutatója, amúgy a történelem segédtudományainak és a középkori egyetemes történelemnek az előadója. A háta mögött Zozónak hívott oktatónk szangvinikus természetű ember volt, harsány hangja betöltötte a tanszék hosszú folyosóját meg a nagy előadótermet is. Ő volt a programok fő szervezője, a kirándulások, szakestek és mindenféle események rendezője, a szakmai programok és diábulik központi alakja; életeleme volt a nyüzsgés. Bár tanított tárgyai politikai értelemben kevésbé voltak relevánsak, ilyen irányú nézeteit nem rejtette véka alá. Sokat idézett szlogenje volt: „*Maximum szakszervezet!*”, ami nem kevesebbet jelentett, hogy majdani pedagógusként legföljebb a szakszervezetbe lépünk be, az állampártba semmiképp.

Kováts tanár urat elkísérte '56-os múltja, amely miatt sok hátrányt kellett elszenvednie, például nem kapott útlevelet nyugati országokban megrendezett történeti demográfiai konferenciákra. Sérelmeit, az őt ért méltánytalanságokat olykor az élet elérhető örömeinek élvezetével ellensúlyozta, miközben a maga szakterületén országos hírűvé vált; idehaza Andorka Rudolf mellett ő művelte sikerrel a népesedéstörténet roppant munkaigényes eljárásait, Franciaországban és Nagy-Britanniában kidolgozott módszereket adaptálva. Igazán elemében tanítványai körében, a közösségi munkában volt, a diákköri munka, a szakestek programja, a kirándulások megszervezése volt az ő terepe. És ilyen alkalmakkor természetesen a társaság középpontjába került, az ügyek szószólójaként szerepelt. Sokszor viselkedett rámenősen és harsányan, ugyanakkor a diákjaiért, főképp a szakdolgozóikért tűzbe ment volna.

A tudós szigort a tanszéken **Szegfű László** (1942–2022) képviselte, aki latint és magyar őstörténetet tanított, az Árpád-ház kihalásával

bezárólag. A tudós tanár méltóságát jelenítette meg számunkra, aki minden félmondatát pontosan adatolta, állításait forrásra vagy szakirodalomra való hivatkozással toldotta meg, és aki egyforma precizitással mutatott rá lényeges összefüggésekre és filológiai apróságokra, vagy épp a história nyelvi lenyomataira. Emlékszem egy hosszú fejtegetésére, amelyben körültekintően megvilágította a „menyét” szó méltóságjelző történeti szerepét. Kutatási területe a magyar őstörténet és annak szellemi hagyatéka, nyelvi továbbélése volt, az Árpád-kor históriája, valamint a Mohács előtti műveltség máig érő lenyomata. Roppant igényes, valósággal lenyűgöző előadóként eleven stílusban, de minden kijelentését többszörösen alátámasztva prelegált. Néha úgy éreztük, egy akadémiai székfoglalóra csöppentünk be. Úgy beszélt, hogy lejegyzett szavai nyomdakész szöveget alkottak volna. A klasszikus tudós tanár megtestesítője volt, igazi tekintély, aki Nagy István nyugdíjazása után átvette a tanszék vezetését.

Ő sosem engedte el magát, a könnyedséget mintha nem ismerte volna, így a szakestek alkalmával is megőrizte professzoros komolyságát, reputációját. Azét a tanárét, aki a szemüvege mögül szigorúan néz, talán ritkábban szól, akkor viszont nyomatékkal, súllyal. Ámde akire minden tekintetben lehet számítani, és aki magával szemben a legszigorúbb.

Épp ellenkező alkat volt az általunk Laci bácsiként számontartott **Huszka László** (1915–2006), aki valaha szakmetodikát, azaz történelemtanítási módszertant oktatott. A mi időnkben már nyugdíjas volt, ám a tanszék tankönyvgyűjteményének megalapítójaként és gondozójaként sűrűn bejárt a tanszékre, közénk, legtöbbször a rendezvényeinken, kirándulásainkon is részt vett. A mai szegedi egyetem pedagógusképző kara a tankönyvmúzeum megalapítóját tiszteli a személyében.

Mélyen hívő, katolikus ember volt, tanárként pedig a régi vágású, joviális, a reputációjára sokat adó pedagógust testesítette meg. Már csak hozánk viszonyított életkora miatt is természetesnek fogtuk föl visszafogottan atyáskodó, leginkább tartózkodó viselkedését. Hiszen nekünk akkoriban a hatvanéves ember aggastyánnak számított.

A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Történettudományi Tanszéke Nagy Pista tanár úr vezetése alatt (1968–1989) igazi értelmiségképző műhely volt, és személyiségformáló otthon. Ezért lehetett, hogy a történészhallgatók naponta „hajajártak” a tanszékre, odatartozónak vélték magukat, akik előtt mindig nyitva áll a tanszékvezető szobája, és ahol még olykor „potya cigaretta” is várta a pillanatnyi pénzzavarral küzdő dohányost. Ahol meg lehetett állni egy tréfás mondatra Bezdán Sanyival, ahol Ko-

váts tanár úr nagy hangon szervezett valamilyen közösségi programot, ahol Szegfű László prelegált egy Árpád-kori témában, vagy épp Huszka Laci bácsi haladt a folyósón hosszú, régimódi köpenyében, megsárgult tankönyvekkel a hóna alatt.

Nem lehet véletlen, hogy az egykori tudományos diákköri tagok, Nagy Pista tanár úr tanítványai a mai napig évente összegyűlve ápolják professzoruk emlékét, idézgetik a hajdani tanszék szellemiségét, olykor még a nosztalgikus visszaálmódást is megengedve maguknak.

Felhasznált irodalom:

Árvai Mária: Nagy István (Interjú). In: Portrék a Szegedi Tudományegyetemről. Szeged, Messzelátó, Szegedi Tudományegyetem Polgáriért Alapítvány, 2002. 219–234. p.

Elhunyt Dr. Szegfű László nyugalmazott főiskolai tanár. <https://u-szeged.hu/szthirek/2022augusztus/elhunyt-szegfu-laszlo>. (Megtekintve: 2025. 03. 26.)

Marjanucz László: Meghalt Bezdán Sándor. In: Belvedere Meridionale, 2006. 5–6. sz. 77–78. p.

Marjanucz László: In memoriam Kováts Zoltán. <https://www.delmagyar.hu/olvasoi-levelek/2008/02/in-memoriam-kovats-zoltan>. (Megtekintve: 2025. 03. 26.)

Mezey László Miklós: Szeged, avagy a ragyogó pillanatok emléke. In: Mezey László Miklós: Egyedül. Feketeerdő, Mosonvármegye Kiadó, 2024. 89–100. p.

Nagy István: „...a fiatal szívek forradalma...” A szegedi pedagógiai főiskolások 1956-ban. Szeged, Bába Kiadó – SZTE Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2005. 220 p.

A Jelky tér Baján